

VASTAUS KESKUSTAN VALTUUSTORYHMÄN JA YKSITTÄISTEN VALTUUTETTUIEN JÄTTÄMÄÄN VALTUUSTOALOITTEeseen, JOKA ON PÖYTÄKIRJAAN OTSIKOITU 'MITEN LASTEN JA NUORTEN PAHOINVOINTIIN ON VARAUDUTTU SIUN SOTESSA?'

Valtuutetut ovat jättäneet liitteenä olevan valtuustoaloitteen koskien huolta lasten ja nuorten päihteidenkäytön lisääntymisestä ja saatavuuden helppoudesta. Lisäksi aloitteessa halutaan selvitystä ennaltaehkäisevän päihdetyön järjestämisestä Siun sotessa.

Lasten ja nuorten ennaltaehkäisevä mielenterveys- ja päihdetyö on toimialat ja sektorirajat ylittävää työtä. Palvelujen kokonaisuus ja toiminnan vaikuttavuus syntyvät tiiviistä monialaisesta yhteistyöstä sosiaali- ja terveyspalvelujen, kotien, koulujen, kuntien nuorisotyön, poliisin ja järjestöjen kanssa. Lapsia ja nuoria kohdataan, yksilöllisiä tarpeita tunnustetaan, riskejä ja ilmiöitä havaitaan parhaiten lasten ja nuorten omissa toimintaympäristöissä, kuten koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa, oppilashuollossa ja vapaa-ajalla. Lasten ja nuorten päihde- ja mielenterveyspalveluja Siun sotessa järjestetään perhe- ja sosiaalipalveluissa sekä terveys- ja sairaanhoitopalveluissa.

Sosiaalihuoltolain mukaisia lapsiperheiden palveluja ovat sosiaalityö, sosiaaliohjaus, perhetyö, kotipalvelu, oppilashuollon koulukuraattori- ja koulupsykologityö sekä kasvatusta- ja perheneuvolatyö. Näissä perustason sosiaalipalveluissa tehdään jatkuvasti lasten ja nuorten päihteidenkäyttöön liittyvää tunnistamista, seulontaa, neuvontaa ja ohjausta sekä tarvittaessa jatkohoitoon saattamista. Oppilashuollon koulukuraattorit ja koulupsykologit sekä terveydenhoitajat osallistuvat vastaanottotyön lisäksi yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön mm. suunnittelemalla ja osallistumalla ennaltaehkäisevän päihdeviikon tapahtumiin kouluilla ja oppilaitoksissa. Oppilas- ja opiskeluhuollon ja kasvatusta- ja perheneuvolatyön resursseja on pyritty turvaamaan palkkaamalla sairaanhoitajia monialaiseen arviointityöhön ja hoidolliseen työskentelyyn. Nuorisopsykiatrian kanssa tehtävä yhteistyö satelliittityöntekijöiden osoittamisesta perheneuvoloihin on tuonut myös osaltaan lisäresurssia perustasolle (sairaanhoitajat, psykologit).

Siun sotessa on otettu käyttöön kaksi näyttöön ja tutkimukseen perustuvaa menetelmää, joiden avulla voidaan vastata mm. päihteidenkäyttöön liittyvien riskitekijöiden tunnistamiseen ja psykososiaaliseen interventioon peruspalveluissa. Nämä menetelmät ovat sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden lisäksi yhteistyötahoille suunnattu *Lapset puheeksi keskustelu ja neuvonpito (LP)* sekä sosiaali-

ja terveydenhuollon asiantuntijoiden käyttöön tarkoitettu *IPC (interpersonal Counselling)* ja *IPT-menetelmä (interpersonal psychotherapy)*.

Lapset puheeksi -keskustelujen kautta voidaan oikea-aikaisesti ja varhain tunnistaa lapsen elämässä tapahtuvia muutoksia, myös päihteiden käyttöön liittyviä riskitekijöitä lapsella tai lapsen lähiverkostossa. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä on koulutettu laajasti ja menetelmän käyttöönotossa on tuettu. Lisäksi menetelmään koulutettuja on varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja järjestöissä. Päihteiden käyttö, lasten ja nuorten lisääntynyt ahdistuneisuus sekä mielialapulmat liittyvät lähes poikkeuksetta toisiinsa. IPC- ja IPT- menetelmän avulla voidaan peruspalveluissa ja erikoissairaanhoidossa vastata nuorten mieliala- ja masennusoireisiin. Oppilashuollon koulukuraattoreita, terveydenhoitajia ja koulupsykologeja koulutetaan parhaillaan IPC-menetelmäosaajiksi.

Terveydenhuollon palvelut: Alle 18-vuotiaiden osalta varsinaisesta päihdehoidosta vastaa ja sitä järjestää mielenterveys- ja päihdepalvelujen yksikkö. Helpon hoitokontaktin suoraan päihdepalveluihin saa web-ajanvarauksella Siun soten www-sivuilta tai maakunnallisen hoitokoordinaattorin kautta puhelimitse.

Nuorten päihteidenkäyttöä kartoitetaan rutiinisti koulu- ja opiskeluterveydenhuollon määräaikaistarkastuksissa. On ensisijaisen tärkeää, että päihdeongelmaan päästään puuttumaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Mikäli haitallista päihdekäyttöä kuvautuu, niin terveydenhoitaja keskustelee asiasta nuoren kanssa motivoivan haastattelun menetelmin ja tarvittaessa järjestetään seurantakäyntejä. On ensisijaista, että hoitoa ja tukea voidaan tarjota lähipalveluna. Jos nuorella on monitahoisempaa oireilua tai ongelmaa, koostetaan moniammatillinen tiimi nuoren tueksi. Siihen saadaan tarvittaessa mukaan osajia lastensuojelusta, sosiaalityöstä, erikoissairaanhoidosta, mielenterveys- ja päihdepalveluista ja niistä sidosryhmistä, joita nuori tarvitsee. Keskeistä on saada nuoren lähipiiri mukaan yhteistyöhön. Siun soten Mielenterveys- ja päihdepalvelut ovat matalan kynnyksen kiireetöntä hoitoa, ja meiltä saa tukea ja työparin sitä tarvitessaan.

Siun soten mielenterveys- ja päihdepalveluissa tullaan jatkossakin vahvasti kiinnittämään entistä enemmän huomiota toimintojen kehittämisessä siihen, että lapset ja nuoret tarvitsevat tukea. Kansallisesti lapset ja nuoret ja heidän hyvin vointiin liittyvät asiat ovat vahvana mukana tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskushankkeiden tavoitteissa ja sitä kautta palveluiden kehittämistä tehdään kaikissa sosiaali- ja terveyspalveluissa. Yhteisenä päämääränä on, että lasten ja nuorten palveluiden saatavuus ja oikea-aikaisuus paranee, palveluiden saaminen nopeutuu.

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskushankkeen mielenterveys- ja päihdepalveluiden osahanketavoitteissa on keskitytty alaikäisten päihdepalveluiden kehittämiseen. Yhtenä tärkeänä tavoitteena on ottaa käyttöön alaikäisille suunnattu matalan kynnyksen palvelu ja POLKU-päihdetyöparimalli. Mallissa alaikäisen kohdalla pyritään siihen, että pelkkä huoli riittää yhteydenottoon. Puututaan asiaan ajoissa ennen kuin

asia pahenee varsinaiseksi ongelmaksi. Toimintamallissa huomioidaan myös omaiset /läheiset ja heidän huolensa ja tuen tarve sekä viranomaisten ja eri toimijoiden välinen yhteistyön sujuvuus ja konsultaatiomahdollisuus. Tavoitteena on madaltaa kynnystä yhteydenottamiseen, helpottaa ja nopeuttaa alaikäisen päihdepalveluihin hoitoon pääsyä.

Mielenterveys- ja päihdepalveluiden Tulevaisuuden sote-keskushankkeen osatavoitteissa on myös viestinnän lisääminen mm. mielenterveyteen, hyvinvointiin, päihteisiin ja toiminnallisiin riippuvuuksiin liittyvistä asioista. Tavoitteena mielenterveysosaamisen, mielenterveys- ja päihdetietouden lisääminen ihmisten arkiympäristöissä eri ikäryhmille, myös alaikäisille suunnattuna. Tällä tavalla tietoisuus mielenterveys- ja päihdeasioista lisääntyy ja huolen puheeksi ottamisen, avun pyytämisen sekä hoitoon hakeutumisen kynnys madaltuu. Koulu ja opiskeluterveydenhuollossa kouluterveydenhoitajat seulovat terveystarkastuksissa lasten ja nuorten päihteiden käyttöä. Laajoissa terveystarkastuksissa (5 lk ja 8 lk) terveystarkastuksessa ovat läsnä myös lapsen vanhemmat.

Kuntien hyväksymät ja yhteistyössä laaditut Hyte-työ ja valtuustokausittain hyväksytyt ja säännöllisesti päivitetyt järjestämissuunnitelmat pitävät sisällään ennaltaehkäisevän päihdetyön ja siihen liittyvät toimenpiteet. Siun sotessa ennaltaehkäisevää mielenterveys- ja päihdetyön koordinoitua on vahvistettu. Syksyllä 2021 ennaltaehkäisevän päihdetyön koordinaattorin tehtävä on täytetty. Maakunnallista koordinoitua on suunniteltu edelleen vahvistettavan.